

# Pravni aspekti položaja i uloge oružanih snaga SFRJ

Pukovnik dr *MIODRAG STARČEVIĆ*

**U** aktuelnoj političkoj situaciji, pored ostalih institucija savezne države, stalno se osporavaju i oružane snage SFRJ. Dovodi se u pitanje i sam njihov opstanak, a funkcija svodi na zaštitu od spoljne agresije.

U članku se analiziraju položaj i funkcija oružanih snaga u pravnom sistemu SFRJ. Autor, na osnovu analize važećih odredaba Ustava SFRJ i saveznih propisa, argumentovano zaključuje da su jedine legitimne oružane snage u našoj zemlji jedinstvene oružane snage SFRJ. Svi drugi oružani sastavi, osim milicije, nelegalni su sa stanovišta pravnog poretka SFRJ. Bez obzira na to kako se one formiraju i kojim se organizacionim formama prikrivaju, nikakvi pravni argumenti ih ne mogu učiniti legitimnim. Objektivno, formiranje takvih oružanih sastava svojevrсно je pravno nasilje koje ugrožava pravni poredak savezne države.

Funkcije jedinstvenih oružanih snaga SFRJ utvrđene su Ustavom SFRJ. Prema izričitim ustavnim odredbama, oružane snage SFRJ štite suverenitet, nezavisnost, teritorijalnu celovitost i Ustavom utvrđeno društveno uređenje SFRJ. Nijednom ustavnom odredbom niti odredbom bilo kojeg propisa nije posebno određen izvor ugrožavanja tih vrednosti savezne države. To znači da su oružane snage dužne i ovlašćene da te vrednosti štite od svakog oblika ugrožavanja, nezavisno od toga da li dolazi spolja ili je uslovljeno unutrašnjim činiocima. Savezna država je ovlašćena i obavezna da, radi suzbijanja takvih ponašanja, primeni sva pravna sredstva. Kad druga, mirna sredstva ne daju rezultate, u otklanjanju opasnosti koja ugrožava nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu celovitost i ustavom utvrđeno društveno uređenje, savezna država može upotrebiti i oružane snage.

Uparednom analizom rešenja u pravnim sistemima savremenih država, autor dokazuje da takva stanovišta nisu specifičnost SFRJ. Naprotiv, savremene države (na primer, SAD i Švajcarska) takođe insistiraju na načelu jedinstvenih oružanih snaga i predviđaju njihovu upotrebu u otklanjanju, pored spoljnih, i unutrašnjih oblika ugrožavanja opstanka države.

## *Uvodne napomene*

Od samih početaka aktuelne jugoslovenske krize, a posebno u poslednjih nekoliko godina, kad se javljaju tendencije osamostaljivanja republika i izgradnje više samostalnih država, oružane snage SFRJ, i posebno JNA kao njihov integralni

deo, stalni su predmet rasprava i sukoba. Neuspešno pravdane principijelnim razlozima potrebe za preispitivanjem uloge i položaja oružanih snaga u pravnom poretku SFRJ, te rasprave se najčešće pretvaraju u neargumentovane napade na JNA. Zavisno od opcije koju zastupaju za rešenje budućih odnosa u SFRJ (federalna ili konfederalna), kritičari JNA ističu i zahteve vezane za postupke koji se od nje očekuju.

S jedne strane, uloga oružanih snaga, pa i JNA, svodi se na odbranu spoljnih granica SFRJ i negira se bilo kakva uloga JNA u unutrašnjim događajima u SFRJ ma kako se oni razvijali. Istovremeno, za odbranu republičkog suvereniteta i republičkih ustavnih poredaka formiraju se republičke vojske. Takva shvatanja se ocenjuju kao civilizacijske i demokratske tekovine i jedini način razmišljanja koji nas može odvesti u Evropu. Od oružanih snaga, posebno od JNA, s druge strane, traži se da svim sredstvima obezbede miran rasplet jugoslovenske krize. Jugoslovenska narodna armija se vidi kao osnovni faktor onemogućavanja međunacionalnih i etničkih sukoba i garant da neće doći do građanskog rata. Na osnovu takvih očekivanja, od nje se zahteva da se aktivnije angažuje u raspletu jugoslovenske krize, da razoruža već formirane republičke oružane sastave, koji po mnogim obeležjima imaju karakter republičkih oružanih snaga, da onemogući naoružavanje civila i da obavlja poslove koje u uređenoj pravnoj državi obavlja policija.

Da sve bude još apsurdnije, obe strane se pozivaju na važeći ustav SFRJ, ističući zahtev, kojem se, inače, ne može prigovarati, da JNA postupa u skladu sa svojom ustavnom ulogom. Pritom se Ustav SFRJ tumači od slučaja do slučaja, prema opciji koja se zastupa, pa se JNA optužuje ili da je prekoračila svoja ustavna ovlašćenja ili da nije ispunila svoje ustavne obaveze. Jasno je da obe strane ne mogu biti u pravu u pogledu opšte uloge i položaja oružanih snaga SFRJ prema odredbama Ustava SFRJ. Iako su navedeni stavovi rezultat nepoznavanja ustavnih odredaba i političkih pritisaka usmerenih na dezangažovanje JNA u obavljanju ustavnih funkcija, odnosno za opredeljivanje JNA za jednu od opcija, analizom Ustava SFRJ može se utvrditi stvarni pravni položaj i uloga oružanih snaga.

Prva od konstanti od kojih se u toj analizi može poći jeste, uprkos mnogim drugačijim mišljenjima, činjenica da SFRJ još uvek postoji, i pravno i faktički, kao savezna, suverena država i kao jedini međunarodnopravni subjekt na celoj svojoj teritoriji. Tim polazištem se ni u čemu ne prejudicira bilo kakvo buduće rešenje. Naprotiv, legitimno je zalaganje za bilo koju opciju uređenja budućih odnosa u SFRJ (federacija, konfederacija, samostalne države itd.), ali samo ako je zasnovano na demokratskim i političkim sredstvima. To znači da se sve rasprave oko razrešenja jugoslovenske krize moraju voditi u okviru važećeg ustava SFRJ, a konačni dogovor može biti postignut samo na način utvrđen tim ustavom. Svi jednostrani postupci znače nasilje nad pravnim sistemom i svim takvim pokušajima oduzimaju svaki legitimitet, pa se ne mogu smatrati ni demokratskim, ni civilizovanim.

Druga konstanta neposredno proizilazi iz prve. Naime, dok postoji država SFRJ nesporno je da su na snazi i važeći ustav i savezni zakoni i drugi propisi. To znači da, saglasno opštim pravnim načelima i izričitim odredbama Ustava SFRJ, republički ustavi ne mogu biti u suprotnosti sa tim ustavom, a svi zakoni i drugi propisi i opšti akti republika i drugih društveno-političkih zajednica moraju biti u saglasnosti sa njim. Tim odredbama su postavljene osnove pravnog sistema savezne države SFRJ i svi odnosi u toj državi se na njima zasnivaju. Te odnose je moguće menjati jedino u postupku i na način propisan Ustavom SFRJ. Nijedna republika ih ne može menjati jednostranim aktima, odnosno ne može pozivanje na republički suverenitet biti valjan pravni osnov za proglašavanje tih propisa nevažećim na teritoriji republike. To su osnovni postulati pravne države na koje se mnogi u SFRJ rado i olako pozivaju.

Na osnovu navedenih polaznih opredeljenja, moguće je ukazati na bitne odrednice ustavnog položaja oružanih snaga SFRJ i njihove funkcije. Zbog boljeg i potpunijeg razumevanja problema neophodno je razmotriti i određena rešenja u Zakonu o opštenarodnoj odbrani, kojim se operacionalizuju ustavna načela o položaju i ulozi oružanih snaga SFRJ, i uporediti naša osnovna normativna rešenja s rešenjima u nekim zemljama savremenog sveta.

## POLOŽAJ ORUŽANIH SNAGA U PRAVNOM SISTEMU SFRJ

Pitanje položaja oružanih snaga deo je sistema narodne odbrane, u okviru kojeg se, pored oružanih snaga, uređuju i druga značajna pitanja koja se odnose na ostvarivanje odbrambene funkcije, kao jedne od najznačajnijih funkcija svake države. Nesporno je da su pitanja narodne odbrane, a u okviru toga i pitanje položaja oružanih snaga, unutrašnja pitanja svake zemlje. To znači da je svaka država slobodna u izboru sistema narodne odbrane i organizacije i položaja oružanih snaga, i u tome je limitirana samo vlastitim mogućnostima – ekonomskim, demografskim, geografskim i slično. Istina, pitanje organizacije oružanih snaga ima i međunarodnopravne aspekte, ali se, uglavnom, može tvrditi da oni nisu činilac koji u tome ograničava slobodu država. U osnovi, međunarodno pravo smatra pripadnikom legitimnih oružanih snaga svako lice kome unutrašnji pravni poredak<sup>1</sup> priznaje to svojstvo. Naravno, priznavanjem svojstva pripadnika legitimnih oružanih snaga svaka država preuzima i odgovornost za njihovo delovanje.

Organizacija i položaj oružanih snaga se, prema tome, uređuju unutrašnjim pravnim aktima države. Najčešće je to ustavno pitanje, pa većina zemalja u savremenom svetu osnove organizacije i položaja oružanih snaga uređuje ustavom. Naravno, kao i ostala ustavna pitanja, organizacija i položaj oružanih snaga ne uređuju se u potpunosti ustavom. To proizilazi iz prirode ustava kao pravnog akta koji, u principu, sadrži osnovna načela na kojima se zasnivaju rešenja tih pitanja i određuje nadležnost organa za njihovu dalju, potpuniju i detaljniju razradu u obliku zakona ili podzakonskih akata.

Na istim principima se zasnivaju i rešenja organizacije i položaja oružanih snaga SFRJ u važećem ustavu SFRJ. Prema izičitij odredbi Ustava, oružane snage SFRJ čine jedinstvenu celinu, a sastoje se od Jugoslovenske narodne armije, kao zajedničke oružane sile svih naroda i narodnosti i svih radnih ljudi i građana, i Teritorijalne odbrane, kao najšireg oblika

<sup>1</sup> Međunarodno pravo široko postavlja uslove pod kojima se neko lice može smatrati pripadnikom oružanih snaga. Dovoljno je da je podvrgnuto komandi koja je odgovorna strani u sukobu i da je podvrgnuto pravilima discipline, koja uključuju poštovanje pravila međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu.

organizovanog oružanog opštenarodnog otpora.<sup>2</sup> Iz navedene odredbe proizlaze dva suštinska načela organizacije oružanih snaga SFRJ: prvo, da su one jedinstvene, što znači da svi oružani sastavi u SFRJ, osim milicije, mogu biti samo u sastavu legitimnih oružanih snaga, odnosno u sastavu JNA ili Teritorijalne odbrane, i drugo, da su JNA i Teritorijalna odbrana jedine legalne komponente oružanih snaga i da se van njih ne mogu osnivati bilo kakvi drugi oružani sastavi osim milicije. Svi takvi sastavi koji bi se organizovali bili bi nelegitimni.

Jedinstvo oružanih snaga se neposredno zasniva na usvojenom jedinstvenom sistemu narodne odbrane za koji se opredelila SFRJ kao savezna država i koji podrazumeva jedinstveni odbrambeni prostor, jedinstvene strategijske osnove oružane borbe i svih drugih značajnih elemenata sistema narodne odbrane. To jedinstvo se ne odnosi samo na organizaciju oružanih snaga nego i na obuku, pripreme za odbranu, rukovođenje i komandovanje oružanim snagama, upotrebu oružanih snaga itd. Sveobuhvatnost i potpunost načela jedinstva oružanih snaga došla je do potpunog izražaja u raspodeli nadležnosti između federacije i republika za uređivanje pitanja koja se odnose na oružane snage. Pored ostalih značajnih pitanja iz oblasti narodne odbrane, federacija utvrđuje osnove planova i pripremnih mera za odbranu zemlje, uređuje rukovođenje i komandovanje oružanim snagama SFRJ i ostvaruje vrhovno komandovanje oružanim snagama; uređuje i organizuje JNA i rukovodi njome: uređuje vojnu obavezu građana i posebna prava i dužnosti vojnih lica u vezi sa službom u oružanim snagama.<sup>3</sup> Rezervisanje takvih ovlašćenja za federaciju neposredno obezbeđuje dosledno poštovanje navedene ustavne odredbe o jedinstvu oružanih snaga kao uslova za izgradnju i funkcionisanje jednog konzistentnog sistema narodne odbrane, u kojem su oružane snage jedan od najvažnijih oslonaca. Ta ovlašćenja su operacionalizovana i detaljno razrađena u više saveznih zakona i drugih propisa.<sup>4</sup>

Potpuno razumevanje položaja oružanih snaga u pravnom sistemu SFRJ zahtevalo bi razmatranje svih aspekata njihovog

<sup>2</sup> Ustav SFRJ, čl. 240, st. 2.

<sup>3</sup> Član 281, tačka 6. Ustava SFRJ.

<sup>4</sup> Najvažniji su *Zakon o opštenarodnoj odbrani* („Službeni list SFRJ”, br. 21/82 i 35/91), *Zakon o vojnoj obavezi* („Službeni list SFRJ”, br. 64/85, 26/89 i 30/91) i *Zakon o službi u oružanim snagama* („Službeni list SFRJ”, br. 7/85, 20/89, 40/89 i 26/90).

jedinstva, od kojih su najbitniji: jedinstvo organizacije oružanih snaga i jedinstvo rukovođenja i komandovanja oružanim snagama. Te dve komponente, uostalom, nepohodan su uslov za ostvarenje svih ostalih aspekata jedinstva oružanih snaga. Osim u navedenoj ustavnoj odredbi, jedinstvo organizacije oružanih snaga nedvosmisleno je izraženo u više odredaba Zakona o opštenarodnoj odbrani. Ono se, prevashodno, obezbeđuje ovlašćenjem nadležnih organa federacije da utvrđuju osnove organizacije oružanih snaga, osnove planova razvoja i plan upotrebe oružanih snaga. Nadležnim organima u republikama i pokrajinama povereno je da organizuju i pripremaju Teritorijalnu odbranu i obezbeđuju jedinstvo njene organizacije, priprema i dejstva, ali samo u skladu sa osnovama planova razvoja i planova upotrebe oružanih snaga, koje utvrđuju nadležni savezni organi.<sup>5</sup>

Posebno značajna uloga u obezbeđivanju jedinstva organizacije oružanih snaga poverena je Predsedništvu SFRJ, kao najvišem organu rukovođenja i komandovanja oružanim snagama. Tako Predsedništvo, kao organ federacije, utvrđuje planove razvoja oružanih snaga; organizaciju oružanih snaga u celini; osnove naoružanja i opremanja oružanih snaga, i donosi: osnovna pravila i druge akte koji se odnose na strategiju oružane borbe, mobilizaciju, razvoj i upotrebu oružanih snaga i pravila kojima se regulišu unutrašnji red i odnosi u obavljanju službe u oružanim snagama; propise o obuci oružanih snaga i vojnoj disciplini itd. Ovlašćenja Predsedništva SFRJ značajna su i u pogledu popune, kao jedne od značajnih komponenata organizacije oružanih snaga. Naime, Predsedništvo SFRJ imenuje i razrešava dužnosti komandanta teritorijalne odbrane republike, odnosno komandanta teritorijalne odbrane pokrajine, prema pribavljenom mišljenju predsednika, odnosno predsedništva republike.<sup>6</sup>

Prema jedinstvenim planovima razvoja oružanih snaga, koje utvrđuje Predsedništvo SFRJ, poslovi od izuzetnog značaja za jedinstvo organizacije oružanih snaga povereni su Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu, koji utvrđuje: plan regrutovanja i popune i brojni raspored regruta u JNA; planove školovanja, proizvođenja i unapređivanja aktivnih i

<sup>5</sup> *Zakon o opštenarodnoj odbrani*, čl. 96.

<sup>6</sup> *Isto*, čl. 106, st. 1, t. 12.

rezervnih vojnih starešina za potrebe oružanih snaga, i godišnje planove školovanja i usavršavanja aktivnih i rezervnih vojnih starešina u vojnim školama za potrebe oružanih snaga. Osim toga, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu usklađuje i koordinira popunu oružanih snaga.<sup>7</sup> Dakle, svi poslovi koje obavlja Predsedništvo SFRJ i Savezni sekretarijat za narodnu odbranu odnose se na oružane snage u celini. To znači da se na taj način uređuju pitanja organizacije obe komponente jedinstvenih oružanih snaga: i JNA i Teritorijalne odbrane. Naravno, to nikako ne znači da su republički, odnosno pokrajinski organi u potpunosti isključeni iz poslova organizacije oružanih snaga, posebno Teritorijalne odbrane. Naime, i ti organi imaju značajna ovlašćenja u tom pogledu, ali je bitno obeležje svih tih nadležnosti da se moraju obavljati prema saveznom zakonu, odnosno rešenjima koja su, na osnovu navedenih ovlašćenja, utvrdili nadležni savezni organi (Predsedništvo SFRJ, Savezni sekretarijat za narodnu odbranu i dr.),<sup>8</sup> čime se obezbeđuju jedinstveni i međusobno usklađeni kriterijumi za obavljanje tih poslova.

Jedinstvo rukovođenja i komandovanja oružanim snagama SFRJ još je eksplicitnije izraženo u Ustavu SFRJ i saveznim propisima. To prvenstveno dolazi do izražaja u ovlašćenjima Predsedništva SFRJ, koje je najviši organ rukovođenja i komandovanja oružanim snagama SFRJ u ratu i miru.<sup>9</sup> U tom svojstvu, Predsedništvo SFRJ utvrđuje plan upotrebe oružanih snaga SFRJ za slučaj rata i naređuje upotrebu oružanih snaga u miru.<sup>10</sup> Takođe, utvrđuje sistem rukovođenja i komandovanja oružanim snagama, prema odredbama Zakona o opštenarodnoj odbrani, i prati sprovođenje utvrđene politike rukovođenja i komandovanja.<sup>11</sup> Pošto je Predsedništvo SFRJ kolektivni organ, komandovanje oružanim snagama SFRJ ostvaruje, u skladu sa Ustavom SFRJ, saveznim zakonom i odlukama i stavovima Predsedništva, predsednik Predsedništva SFRJ. Određene poslove rukovođenja i komandovanja oružanim snagama SFRJ Predsedništvo SFRJ može preneti na saveznog sekretara za narodnu odbranu.

<sup>7</sup> Isto, čl. 120.

<sup>8</sup> Isto, čl. 95, čl. 96, st. 3; čl. 102 i 103; čl. 122, st. 3.

<sup>9</sup> Ustav SFRJ, čl. 313, st. 3.

<sup>10</sup> Isto, čl. 316, st. 2.

<sup>11</sup> Zakon o opštenarodnoj odbrani, čl. 106, st. 1, t. 3. i 4.

Za obavljanje poslova rukovođenja i komandovanja koje na njega prenese Predsedništvo SFRJ, savezni sekretar za narodnu odbranu može donositi naređenja, pravila, uputstva i druge akte.<sup>12</sup>

Rukovođenje i komandovanje u JNA ostvaruju starešine jedinica i ustanova JNA, a u Teritorijalnoj odbrani komandanti Teritorijalne odbrane i starešine jedinica i ustanova Teritorijalne odbrane.<sup>13</sup> Komandanti Teritorijalne odbrane i starešine jedinica i ustanova JNA i Teritorijalne odbrane odgovaraju pretpostavljenim vojnim starešinama za svoj rad, borbenu gotovost, upotrebu jedinica i ustanova i rukovođenje i komandovanje u skladu sa sistemom rukovođenja i komandovanja u oružanim snagama.<sup>14</sup>

Prema izričitoj odredbi Zakona o opštenarodnoj odbrani (čl. 112) komandovanje (dakle, ne i rukovođenje) u oružanim snagama zasniva se na načelima jedinstva komandovanja u pogledu upotrebe snaga i sredstava, jednostarešinstva i obaveze sprovođenja odluka, zapovesti i naređenja pretpostavljenog starešine. Iz navedenih odredaba jasno je da je jedinstvo sistema rukovođenja i komandovanja nesporno i višestruko normativno obezbeđeno, i to prvenstveno ulogom Predsedništva SFRJ, koje je najviši organ rukovođenja i komandovanja oružanim snagama SFRJ. Posebno je značajno ovlašćenje Predsedništva SFRJ da utvrđuje sistem rukovođenja i komandovanja. To znači da je ono ovlašćeno da uredi, na jedinstven način, sve odnose u rukovođenju i komandovanju i da se tako utvrđeni odnosi moraju primenjivati u oružanim snagama SFRJ u celini – i u JNA i u Teritorijalnoj odbrani.

Značajan doprinos jedinstvu rukovođenja i komandovanja jeste ovlašćenje saveznom sekretaru da donosi pravila, naređenja, uputstva i druge akte u obavljanju poslova rukovođenja i komandovanja koje na njega prenese Predsedništvo SFRJ. To ovlašćenje je mogućnost za ujednačavanje prakse u sprovođenju sistema rukovođenja i komandovanja koji Predsedništvo

<sup>12</sup> Isto, čl. 108.

<sup>13</sup> Isto, čl. 110. i 111.

<sup>14</sup> Isto, čl. 113.

Izmenama i dopunama Zakona („Službeni list SFRJ”, br. 35/91) brisane su odredbe člana 114, kojima je bilo propisano da komandanti Teritorijalne odbrane odgovaraju za rukovođenje i komandovanje i organima društveno-političke zajednice. Brisanjem tih odredaba uklonjen je dualizam u rukovođenju i komandovanju, koji je neprihvatljiv i neprimeren prirodi oružanih snaga.

SFRJ utvrdi. Izuzetno značajna za jedinstvo rukovođenja i komandovanja oružanim snagama jeste i odredba Zakona prema kojoj komandanti Teritorijalne odbrane i starešine jedinica i ustanova JNA i Teritorijalne odbrane za svoj rad, kao i za rukovođenje i komandovanje, odgovaraju pretpostavljenom vojnom starešini, a ne više i nadležnim organima društveno-političke zajednice. S obzirom na organizaciju oružanih snaga, u kojoj svaki starešina ima svog pretpostavljenog vojnog starešinu, jasno je da je na taj način obezbeđen sinhronizovan i skladan sistem odgovornosti u rukovođenju i komandovanju od najniže jedinice do najviših organa rukovođenja i komandovanja.

Izvesne zabune može da izazove (i izaziva) relativna nepreciznost, odnosno nedovoljno jasna, barem na prvi pogled, razlika između pojmova rukovođenja i komandovanja, tim više što u Zakonu ti termini nisu posebno definisani. Verovatno nije veliki doprinos razjašnjavanju tih pojmova ako se kaže da se poslovi rukovođenja odnose na izvršavanje upravnih funkcija, a poslovi komandovanja podrazumevaju neposredno izdavanje zapovesti, naređenja i naredbi koje se odnose na redovno obavljanje zadataka jedinica, ustanova i pojedinaca u oružanim snagama. Međutim, ta naizgled nedovoljna preciznost uspešno se otklanja, sistemom rukovođenja i komandovanja koji utvrđuje Predsedništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i u praksi ne izaziva značajnije probleme.

Analiza i drugih elemenata (popuna, mobilizacija, pripravnost, materijalno obezbeđenje itd.) nesumnjivo bi doprinesla zaključku koji proizilazi iz normativne analize organizacije i rukovođenja i komandovanja oružanim snagama: oružane snage SFRJ jedinstvene su prema važećim odredbama Ustava SFRJ i saveznih zakona. To znači da su JNA i Teritorijalna odbrana samo komponente jedinstvenih oružanih snaga, a nikako posebni i međusobno nezavisni sastavi. Osim te analize, na takav zaključak navodi i nedvosmislena odredba Zakona o opštenarodnoj odbrani, kojom se Teritorijalna odbrana određuje kao namenski deo oružanih snaga, kao deo jedinstvenih oružanih snaga koji se organizuje za obavljanje određenih zadataka.<sup>15</sup>

<sup>15</sup> Izričita odredba da je Teritorijalna odbrana namenski deo oružanih snaga predviđena

Tako normativno uređeni položaj oružanih snaga i, posebno, Teritorijalne odbrane nedvosmisleno demantuje bilo kakvu zasnovanost tvrdnji, koje se čuju u poslednje vreme od zagovornika republičkih armija, da je Teritorijalna odbrana zamišljena kao republička vojska. Nikad Teritorijalna odbrana, prema važećim propisima, a pogotovu prema propisima koji su važili pre stupanja na snagu ovog zakona, nije bila zamišljena, a ni normativno uređena, kao republička armija. Ovlašćenja i obaveze koje pojedini republički organi imaju u pogledu organizacije i priprema Teritorijalne odbrane deo su funkcija države SFRJ i jedinstvenog sistema narodne odbrane koji je savezna država prenela na republike, radi efikasnijeg obavljanja, i to nikako ne može dovoditi u pitanje nadležnosti federacije u toj oblasti. Svako drugačije tumačenje položaja Teritorijalne odbrane u potpunom je „raskoraku” sa pravnim sistemom SFRJ i pravnom naukom. Naravno, teško je verovati da to i nosiocima takvih tumačenja nije jasno, ali razlozi zbog kojih ih oni zastupaju sasvim sigurno nisu pravne prirode.

Jugoslavija nije nikakav izuzetak u pogledu doslednog poštovanja principa jedinstva oružanih snaga. Taj princip je opšteprihvaćen i nema države koja u svojim normativnim aktima ima rešenje koje ga značajnije dovodi u pitanje. Naprotiv, sve države koje imaju više komponenata u sastavu svojih oružanih snaga, bez obzira na to kako ih formalno nazivaju (kantonalna vojska, milicija i sl.), izričito obezbeđuju jedinstvo oružanih snaga preko ovlašćenja države, prvenstveno u organizaciji i komandovanju. Tako je Ustavom SAD, na primer, izričito propisano da je Kongres SAD isključivo ovlašćen da skuplja i drži vojsku, i da nijedna savezna država bez njegovog odobrenja ne može u miru držati vojsku ili ratne brodove. Kongres donosi propise o ustrojstvu i pravila službe kopnenih i pomorskih snaga i stara se o organizaciji, naoružavanju i disciplini milicije i rukovođenju njenim delovima koji se koriste u službi SAD. Savezne države imaju ovlašćenje da imenuju oficire i obučavaju pripadnike milicije, ali samo

---

je Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o opštenarodnoj odbrani („Službeni list SFRJ”, br. 35/82). Međutim, ta izmena nije suštinske prirode. Naime, iz do sada važećih odredaba nesumnjivo je proizlazilo da je priroda i namena Teritorijalne odbrane upravo takva. Takva izmena je samo nedvosmislena konstatacija, u jednoj izričitoj odredbi, položaja Teritorijalne odbrane u jedinstvenim oružanim snagama i usvojena je zbog onih koji su pokušali da taj položaj neosnovano dovedu u sumnju.

prema pravilima o disciplini, koja propisuje Kongres.<sup>16</sup> Ili, prema Ustavu Švajcarske, saveznu armiju sačinjavaju kantonalne vojne jedinice i svi Švajcarci koji podležu vojnoj obavezi i kad ne pripadaju tim jedinicama. Pravo raspolaganja pripada konfederaciji, a kantoni raspolazu vojnim snagama sa svoje teritorije (najviše do 300 ljudi) samo ukoliko im to pravo nije ograničeno ustavom ili saveznim zakonom.<sup>17</sup>

Očigledno, rešenja su slična navedenim odredbama propisa SFRJ, i to nije slučajno. Za uspešno izvršavanje funkcije odbrane jedinstvo oružanih snaga jedne države je nužnost, i u tom pogledu nema nejasnoća kod svih koji se profesionalno i ozbiljno bave tim poslovima. Uostalom, u aktuelnoj jugoslovenskoj krizi pojedinim krugovima u SFRJ upućen je jedinstven zahtev: „jedna država – jedna vojska” (ambasador SAD). Osnovanost tog zahteva mogu da dovode u sumnju samo oni koji ne žele da se funkcije odbrane SFRJ efikasno izvršavaju.

## FUNKCIJE ORUŽANIH SNAGA SFRJ

Jedinstvene oružane snage jedinstveno obavljaju i svoje funkcije, koje su izričito i precizno određene Ustavom SFRJ. Oružane snage štite nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu celovitost i Ustavom utvrđeno uređenje.<sup>18</sup> Odnosno, oružane snage štite one vrednosti koje državu čine državom i bez kojih bi ona to svojstvo izgubila. To je posebno jasno kada se radi o suverenitetu i nezavisnosti, tj. teritorijalnoj celokupnosti SFRJ, koji su konstitutivni elementi svake države.<sup>19</sup> U tu grupu spada i ustavom utvrđeno društveno uređenje, koje je, u stvari, dokaz unutrašnje komponente suvereniteta, odnosno dokaz da je država koja je ustav donela pravno i faktički sposobna da vrši suverenu vlast u okviru teritorije na kojoj se prostire. Osim toga što su u navedenoj odredbi nabrojane, Ustavom SFRJ precizno su određene vrednosti koje oružane

<sup>16</sup> Ustav SAD iz 1787. godine, čl. 1, odsek 8. i 9.

<sup>17</sup> Savezni ustav Švajcarske konfederacije od 29. maja 1874. godine (sa izmenama od 1958), čl. 18. i 19.

<sup>18</sup> Ustav SFRJ, čl. 240, st. 1.

<sup>19</sup> Prema opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava konstitutivni elementi države su suverena vlast, teritorija i stanovništvo, što znači da bez postojanja bilo kojeg od tih elemenata nema države kao subjekta međunarodnog prava.

snage štite. Tako je SFRJ, već u članu 1. Ustava, definisana kao savezna država. To znači da je nosilac suvereniteta ta država, što je nesumnjivo potvrđeno i u međunarodnim odnosima u koje SFRJ stupa, jer je federacija jedini priznati subjekt međunarodnog prava. Iako se to u poslednje vreme pokušava dovesti u pitanje, u nekim republikama, tzv. teorijom izvornog i izvedenog suvereniteta, ne može se ozbiljno dovesti u pitanje suverenitet federacije. Iako je pitanje suvereniteta složeno, konstrukcije o podeli suvereniteta na izvorni i izvedeni i logički su neprihvatljive. Ako se prihvati da je suverenitet svojstvo vrhovnog nosioca vlasti, onda i iz takve konstrukcije nesumnjivo proizilazi da je suveren samo onaj ko ima izvorni suverenitet, a da onaj na koga se „deo” suvereniteta prenosi i nije suveren, jer onaj ko ima ovlašćenje da „deo” suvereniteta prenosi ima ovlašćenje i da ga oduzme. Otuda se ne radi, a ne može se ni raditi, o prenosu suvereniteta, nego o prenosu pojedinih ovlašćenja kojima se suverenitet ostvaruje. Ali, prenošenje tih ovlašćenja ne znači prenošenje suvereniteta, jer je suverenitet samo jedan i nedeljiv, inače nije suverenitet. Naravno, u savremenim uslovima menja se sadržaj prava koja čine suverenitet, pa pojedina ovlašćenja koja su nekada bila isključivo u rukama suverena, sada to nisu. To je sigurno prihvatljivo shvatanje, koje je rezultat razvoja pojma suvereniteta, a on se odavno, sasvim opravdano, ne shvata u apsolutnom smislu. U svakom slučaju, ne može se osporiti da je SFRJ država i da je nosilac suvereniteta. Prema tome, oružane snage kao jednu od osnovnih funkcija imaju zaštitu nezavisnosti i suvereniteta države SFRJ kao savezne države.

I teritorijalna celokupnost SFRJ, kao objekt koji štite oružane snage SFRJ, određena je Ustavom. Prema članu 5. Ustava, teritorija SFRJ jedinstvena je i sačinjavaju je teritorije republika. Iz te odredbe neposredno proizilaze dva zaključka: prvo, da je teritorija SFRJ jedinstvena, i drugo, da je sačinjavaju teritorije republika. Na taj način je tačno i precizno određen pojam objekta teritorijalne celokupnosti koju štite oružane snage SFRJ. Očigledno je da u obavljanju te funkcije oružane snage treba da štite jedinstvenost državne teritorije SFRJ. To znači da se ne može dozvoliti, ni na koji način, ugrožavanje te jedinstvene teritorije, odnosno pokušaj da se od te teritorije odvoji bilo koji njen deo. Drugi aspekt zaštite

teritorijalne celokupnosti podrazumeva da se moraju štititi i teritorije svih republika koje čine jedinstvenu teritoriju SFRJ. Konačno, objekt zaštite oružanih snaga je i Ustavom utvrđeno društveno uređenje SFRJ. Sadržina tog objekta zaštite određena je delom drugim Ustava SFRJ, a odnosi se na društveno-ekonomsko uređenje, osnove društveno-političkog sistema, slobode, prava i dužnosti čoveka i građanina, ustavnost i zakonitost, sudstvo i javno tužilaštvo i narodnu odbranu.

Izgleda da je neizbežno u aktuelnoj situaciji u Jugoslaviji da se politizuju i najpreciznija, isključivo pravna pitanja. Primer takve nerazumljive i nerazumne politizacije upravo je vezan za ostvarivanje navedenih funkcija oružanih snaga. Naime, u delu jugoslovenske javnosti, posebno u Sloveniji i Hrvatskoj, a u poslednje vreme i u Makedoniji i Bosni i Hercegovini, eksplicitno se izražava stanovište da su oružane snage, a posebno JNA kao njihov deo, ovlašćene da ostvaruju te funkcije samo u zaštiti integriteta Jugoslavije od spoljnog ugrožavanja. Takvo stanovište, istovremeno, implicira da oružane snage ne mogu, ni pod kojim uslovima, reagovati na bilo kakav razvoj događaja u zemlji. Svakome ko zna i hoće da misli nesumljivo je jasno da iza tih stanovišta nema pravnih argumenata i da su, u suštini, ti stavovi u drastičnoj suprotnosti sa Ustavom SFRJ, ali i sa prirodom i ciljevima postojanja svih, pa i oružanih snaga SFRJ. Pre svega, Ustav SFRJ nijednom svojom odredbom, ni izričito ni implicitno, ne ograničava, na taj način, ostvarivanje funkcija oružanih snaga. Naprotiv, iz dikcije ustavne odredbe da „oružane snage štite” navedene vrednosti eksplicitno proizlazi jedini mogući zaključak – da su oružane snage ovlašćene, ali u jednakoj meri i obavezne, da štite vrednosti sadržane u toj odredbi Ustava SFRJ od svakog ugrožavanja, nezavisno od toga odakle ono dolazi. Iz prirode vrednosti koje štite (suverenitet, teritorijalna celokupnost, ustavom utvrđeno društveno uređenje) jasno je da one mogu biti podjednako ugrožavane i spoljnim i unutrašnjim činiocima. Štaviše, sadašnja politička situacija u Jugoslaviji upravo dokazuje te mogućnosti. Uostalom, u istoriji ima mnogo dokaza da angažovanjem unutrašnjih oponenta ustavnom poretку spoljni faktori često ugrožavaju sve te osnovne vrednosti. Stoga bi prihvatanje takvih stanovišta bilo koliko pravno neutemeljeno, toliko i nerazumno sa stanovišta opstanka

države. Takvu iracionalnost nijedna organizovana država, koja namerava da opstane, sebi ne sme da dopusti i teško je naći državu u savremenom svetu koja ne predviđa upotrebu oružanih snaga protiv ugrožavanja osnovnih vrednosti bitnih po opstanak zemlje i kada je to ugrožavanje uzrokovano delovanjem unutrašnjih snaga.

Ustav SAD izričito ovlašćuje Kongres SAD da se stara o stavljanju u dejstvo milicije radi izvršavanja saveznih zakona i ugušivanja pobune.<sup>20</sup> Prema Ustavu Švajcarske, u slučaju unutrašnjih nereda ili kada opasnost dolazi iz nekog drugog kantona, vlada ugroženog kantona mora o tome bez odlaganja obavestiti Savezno veće kako bi ono moglo da preduzme potrebne mere. U slučaju krajnje nužde, Savezno veće je, ako Savezna skupština nije na okupu, ovlašćeno da mobiliše potrebne trupe i da njima raspolaže, s tim što je dužno da odmah sazove veća ukoliko broj mobilisanih trupa prelazi 2.000 ljudi, ili ukoliko one ostanu pod oružjem duže od tri nedelje. Kad vlada kantona nije u stanju da zatraži pomoć, nadležni savezni organ može intervenisati bez traženja; on je dužan da tako postupi kad neredi ugrožavaju bezbednost Švajcarske.<sup>21</sup> Dalje, u Ustavu Indije je izričito propisano da vlada Indije može aktivirati bilo koje oružane snage Saveza ili druge trupe Saveza radi sređivanja bilo koje teške situacije u zemlji i reda u bilo kojoj državi.<sup>22</sup>

Stanovišta koja osporavaju pravo oružanim snagama da štite teritorijalnu celovitost, suverenitet i ustavni poredak i protiv ugrožavanja iznutra očito nisu utemeljena ni u savremenoj ustavnoj praksi država. Sve to opravdava zaključak da je jedino ispravno tumačenje navedene ustavne odredbe da su oružane snage i ovlašćene i dužne da te vrednosti štite od svakog ugrožavanja, bez obzira na to da li ono dolazi od spoljnih ili unutrašnjih činilaca. Ipak, to ne znači da tako shvaćeno ovlašćenje oružanih snaga nije ničim ograničeno. Naprotiv, ono je podložno striktnim ograničenjima, koja proizilaze iz pojma ugrožavanja. Naime, ugrožavanje teritorijalne celovitosti, suvereniteta i ustavnog poretka podrazumeva napad na te vrednosti protivustavnim putem, odnosno nasilnim

<sup>20</sup> Ustav SAD, čl. 1, odsek 8.

<sup>21</sup> Ustav Švajcarske, čl. 16. i 102, t. 11.

<sup>22</sup> Ustav Indije od 26. januara 1950, čl. 257A.

sredstvima. Nije sporno da se ustavno određenje vrednosti koje štite oružane snage može menjati ustavnim putem, dakle, političkim sredstvima. Ustav SFRJ jasno i precizno određuje na koji način se obavljaju promene ustava. Prema tome, svako nastojanje da se promene postignu takvim postupkom legitimno je i ne predstavlja ugrožavanje navedenih vrednosti, pa se na takav postupak i ne odnose ovlašćenja oružanih snaga.

Svaki drugi put dovođenja u pitanje teritorijalne celovitosti, suvereniteta i ustavom utvrđenog društvenog uređenja SFRJ mora se smatrati protivustavnim, pa zbog toga i nasilnim.<sup>23</sup> Pritom nasilno ne treba shvatiti samo doslovno – kao upotrebu fizičke sile. Pod nasilnim u tom smislu podrazumeva se i pravno nasilje, koje se upravo ovih dana događa u našoj zemlji – negira se pravni sistem SFRJ, na delu teritorije SFRJ proglašavaju se nevažećim savezni zakoni i jednostrano se, protivno važećem ustavnom poretku, primenjuju jedino republički propisi (suprotni saveznom ustavu i saveznom zakonima). Takvo ponašanje se ne može okarakterisati drugačije nego kao nasilno ugrožavanje svih navedenih vrednosti – teritorijalne celovitosti i suvereniteta, a pogotovu Ustavom utvrđenog društvenog uređenja. Organizovana i ozbiljna država takvo ponašanje sebi ne može da dozvoli. Ona je dužna i ovlašćena, i po pravilima međunarodnog prava i po svojim unutrašnjim propisima, da to onemogući. Jasno je da priroda reakcije države zavisi od stepena ozbiljnosti ugrožavanja navedenih državnih vrednosti. Prvenstveno, na raspolaganju su joj mirna sredstva predviđena Ustavom, pre svega proglašavanje takvih jednostranih odluka neustavnim, odnosno nezakonitim, pred Ustavnim sudom Jugoslavije. Ali, ako nosioci samovoljnog ponašanja odbijaju da se povinuju takvim odlukama i vrte poštovanju prava, ne može se saveznoj državi osporiti pravo da primeni prinudu da bi otklonila nasilne pretnje svom opstanku, odnosno da bi osigurala da se sve promene izvode isključivo na miran i demokratski način, u postupku predviđenom Ustavom.

Faktičko je pitanje prirode i količine sile koju će država da primeni. Naime, država će primeniti onoliko sile koliko je

<sup>23</sup> To proizlazi iz izričitih odredaba čl. 206. Ustava SFRJ, kojima je propisano da republički ustav ne može biti u suprotnosti sa Ustavom SFRJ, a da svi zakoni i drugi propisi moraju biti u saglasnosti sa njim.

neophodno da se spreči nasilje, ali nije sporno da je ovlašćena, ako opasnost nije moguće otkloniti drugim sredstvima prisile, da u takvim slučajevima upotrebi oružane snage. Uostalom, smisao postojanja oružanih snaga jeste da se državi obezbedi kvantum sile neophodne da obezbedi svoje vlastito nesmetano funkcionisanje, odnosno da od sebe otkloni opasnost. Naravno, takvo rezonovanje ne podrazumeva uvek i efektivnu primenu sile – često će biti dovoljna i manifestacija spremnosti države da upotrebi silu da se nerazumni dovedu razumu i vrate poštovanju prava.

Drugačija shvatanja bi bila i teorijski i pravno potpuno nelogična, i značila bi da protiv države svako može nekažnjeno da primenjuje nasilna sredstva. Ne može se očekivati da država mirno trpi vlastito nasilno i protivpravno razaranje. U slučajevima kad druga sredstva ne mogu da obezbede zaštitu teritorijalne celovitosti, suvereniteta i ustavom utvrđenog društvenog uređenja SFRJ, primena sile, po odluci savezne države, takođe je pravno sredstvo i država je, bez sumnje, ovlašćena da u suzbijanju takvih ponašanja upotrebi i svoje snage.<sup>24</sup>

### *Zaključna razmatranja*

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija je savezna država sa potpunim međunarodnim subjektivitetom. To ne mogu, pravno, dovesti u pitanje nikakvi jednostrani akti bilo koje republike. Zbog toga su odluke pojedinih republika o nevažnosti propisa savezne države na njihovim teritorijama pravno irelevantne. Jugoslavija postoji kao država i pravno i faktički, odnosi u njoj utvrđeni su Ustavom SFRJ i samo se na Ustavom utvrđeni način mogu menjati. Tako uređena država SFRJ ima jedinstvene oružane snage, koje se sastoje od JNA i Teritorijalne odbrane. Za osnove organizacije, rukovođenje i komandovanje oružanim snagama i druga značajna pitanja koja se tiču oružanih snaga nadležna je federacija, a ostali organi u SFRJ, pa i republike, samo u granicama ovlašćenja utvrđenih Ustavom SFRJ i saveznim propisima.

<sup>24</sup> Postupak donošenja odluke o tome takođe je utvrđen saveznim propisima, a Predsedništvo SFRJ ovlašćeno je da naredi upotrebu oružanih snaga u miru – čl. 106, st. 1. t. 5. *Zakona o opštenarodnoj odbrani*.

To znači da niko u SFRJ nema ovlašćenja da formira, osim milicije, bilo kakve druge oružane sastave van sastava jedinstvenih oružanih snaga SFRJ. Drugim rečima, sve oružane snage koje se ubrzano stvaraju po republikama, sa pravnog stanovišta, potpuno su nelegalne. Legalitet tim snagama ne može obezbediti nikakvo pozivanje na suverenitet republika dokle god postoji država SFRJ. Stvaranje takvih oružanih snaga, ma kako se one nazivale i ma kakvim se organizacionim formama prikrivale, eklatantan je primer nasilja protiv pravne države SFRJ i objektivna pretnja njenom opstanku.

Oružane snage SFRJ, prema izričitim odredbama Ustava SFRJ, štite nezavisnost, suverenitet, teritorijalnu celovitost i Ustavom utvrđeno društveno uređenje SFRJ. Oružane snage su dužne da te funkcije izvršavaju bezuslovno, nezavisno od toga da li su navedene vrednosti ugrožene spoljašnjim ili unutrašnjim činiocima. Smisao formiranja oružanih snaga je da obezbede opstanak države od svakog oblika nasilnog ugrožavanja. U takve oblike ugrožavanja može se ubrojiti i republičko jednostrano uređivanje odnosa iz isključive nadležnosti federacije, kojim se na protivustavan način negira teritorijalna celovitost, suverenitet i Ustavom utvrđeno društveno uređenje savezne države SFRJ. Zbog toga se može smatrati potpuno neosnovanim stanovište da su funkcije oružanih snaga usmerene samo protiv ugrožavanja njenog opstanka spoljnim opasnostima.

Uporedna analiza ustavnih propisa savremenih država za koje vlada nepodeljeno uverenje da su primer demokratskih i pravnih država dokazuje da je, u tom pogledu, SFRJ sasvim na liniji savremenih rešenja u svetu. Nema ozbiljne i organizovane države u svetu koja bi dozvolila postojanje oružanih snaga van jedinstvenih oružanih snaga države. Takođe, nema države koja ne predviđa upotrebu oružanih snaga protiv ugrožavanja svojih osnovnih vrednosti, bez obzira na to da li je to ugrožavanje izazvano spoljnim ili unutrašnjim činiocima. Takva rešenja su nužnost, i ne zavise ni od kakvih ideoloških ili sličnih obeležja. To su osnovni postulati funkcionisanja pravne države i uslov njenog opstanka.

## S U M M A R Y

## LEGAL ASPECTS OF THE POSITION AND ROLE OF THE ARMED FORCES OF THE S.F.R.Y.

In the current political situation are beside other institutions of the federal state continuously disputed also the Armed Forces of the SFRY. Their very existence is being put under the question mark, and their function is wished to be reduced to the protection and defence of the country against an aggression from abroad.

In the article are analysed the position and functions of the armed forces in the legal system of the SFRY. Based on the analysis of the Constitution and federal legal provisions, the author concludes that only the integrated Armed Forces of the SFRY are the legitimate armed forces of the country. All the other armed formations, except the militia (police) are illegal from the point of view of the legal system of the SFRY. Notwithstanding the manners in which they are formed and organizational forms by which they conceal themselves, such formations cannot be made legal by any legal argument. Objectively seen, the forming of such armed formations is a *sui generis* violation of law and endangers the legal system of the federal state.

Functions of the integrated Armed Forces of the SFRY are prescribed by the Constitution of the SFRY. According to the explicit constitutional prescriptions, the Armed Forces of the SFRY protect the sovereignty, independence, territorial integrity and by the Constitution established social order and system of the SFRY. The source of threat against these values and properties of the social order of the SFRY is not specifically foreseen by any article of the Constitution or by any clause of a law or legal regulation. The Armed Forces of the SFRY are, therefore, obliged and empowered to protect these values from any form of their endangerment, should it come from abroad or resulting from internal factors. The federal state is empowered and obliged to apply all legal means and instruments in its suppressing such behaviour. When peaceful means do not yield necessary results, the federal state is, in its averting the threat that endangers the independence, sovereignty, territorial integrity and by the Constitution established social order, empowered to use also the Armed Forces to this purpose.

By a comparative analysis of solutions contained in the legal system of existing states, the author argues that such attitudes are not a specificity of the SFRY. On the contrary, these states (e.g. the USA and Switzerland) also insist on the principle of existence of integrated armed forces and force their use in averting both the external and internal forms of threat to the existence of the state.

## R E S U M E

## LES ASPECTS JURIDIQUES ET LE ROLE DES FORCES ARMEES DE LA RSFY

Dans l'état actuel de choses, les institutions fédérales à part, on ne saurait cesser la légalité des forces armées de la RSFY. On met en question même son existence et, concernant la fonction, on la diminue en protection contre l'agression externe.

Dans l'article proposé on fait l'analyse de la position et de la fonction des forces armées dans le système juridique yougoslave. L'auteur, se basant sur la Constitution de la RSFY et sur le règlement fédéral, conclue que les seules forces armées légales en Yougoslavie sont les forces unifiées. Tout autre organisation armée, sauf la milice, est illégale. Sans tenir compte de la forme de création de ces forces paramilitaires, aucun argument juridique ne peut justifier leur légitimité. Objectivement, la formation de ces forces est une forme évidente de violation juridique qui menace l'ordre juridique de l'Etat fédéral.

Les fonctions des forces armée unifiées de la RSFY sont déterminées par la Constitution de la RSFY. Selon les prescriptions formelles constitutionnelles, les forces armées yougoslaves protègent la souveraineté, l'indépendance, l'intégrité territoriale et le système socio-politique constitutionnel de la RSFY. Aucune formulation constitutionnelle ne prévoit la source des menaces de ces valeurs de l'Etat fédéral. Cela signifie que les forces armées doivent protéger ces valeurs contre n'importe quelle forme de menace, indépendamment de la direction de la menace – extérieure ou intérieure. L'Etat fédéral est autorisé et obligé d'appliquer tous les moyens disponibles pour empêcher les troubles. Quand les moyens pacifiques ne donnent pas de résultat, l'Etat fédéral peut employer forces armées.

Faisant l'analyse parallèle des résolutions appliquées dans des systèmes juridiques des Etats modernes, l'auteur a essayé de montrer que les décisions yougoslaves ne sont pas spécifiques seulement pour la Yougoslavie. Au contraire, les Etats modernes (par exemple EUA, Suisse) insistent aussi sur le principe des forces armées unifiées et prévoient leur emploi dans les conflits menaçant l'Etat.

## РЕЗЮМЕ

### ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПОЛОЖЕНИЯ И РОЛИ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ СФРЮ

В актуальной политической ситуации, кроме остальных институтов союзного государства, постоянно оспариваются и вооруженные силы СФРЮ. Ставится под вопрос даже и их существование, а функция сводится к защите от внешней агрессии.

В статье анализируются положение и функция вооруженных сил в правовой системе СФРЮ. На основании анализа действующих положений Конституции СФРЮ и союзных законов автор делает аргументированный вывод, что единственными вооруженными силами в нашей стране являются единые вооруженные силы СФРЮ. Все другие вооруженные формирования, кроме милиции, являются нелегальными с точки зрения правового порядка СФРЮ. Несмотря на то, каким образом они формируются и какими организационными формами они маскируются, никакие правовые аргументы не могут сделать их законными.

Функция единых вооруженных сил СФРЮ утверждается Конституцией СФРЮ. В согласии с ясно выраженными конституционными положениями

вооруженные силы СФРЮ защищают суверенитет, независимость, территориальную целостность и Конституцией утвержденный государственный строй СФРЮ. Ни одним конституционным положением, либо положением любого закона не определяется отдельно источник угрозы этих ценностей союзного государства. Это означает, что вооруженные силы обязаны и уполномочены защищать эти ценности от любых форм угрозы, независимо от того, приходит ли она извне, или возникают по причине внутренних факторов. Союзное государство уполномочено и обязано, с целью предупреждения такого поведения, применять все правовые средства. Когда другие, мирные средства не дают результаты в устранении опасности, угрожающей независимости, суверенитету, территориальную целостность и конституцией утвержденный государственный строй, союзное государство может употребить и вооруженные силы.

Сравнительным анализом решений в правовых системах современных государств автор доказывает, что такая позиция не является спецификой СФРЮ. Напротив, современные государства (на пример, США, Швейцария) также настаивают на принципе единых вооруженных сил и предусматривают их использование при устранении, наряду с внешними, и внутренних форм угрозы существования государства.